

QUROQCHILIK SAN'ATI VA UNGA INNOVATSION YONDASHUV

Eshqorayev Ulug'bek Choriyevich- TISU, Pedagogika va psixologiya kafedrası dotsenti, texnika fanlari nomzodi.

Tel. +998993777037. Ucheshkarayev@gmail.com

Jumayeva Sarvinoz Musulmonovna-TISU talabasi

Аннотация

Mazkur maqolada Surxon vohasi xotin-qizlari ko'p foydalanadigan quroq turlaridan biri-shaxmat quroq asosida bir xil shakldagi kvadrat mato parchalarini bir-biriga tartib va mahorat bilan birlashtirib "Transformer xamyon" yaratish jarayoni keltirilgan.

ИСКУССТВО ЛОСКУТНОГО ШИТЬЯ И ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К НЕМ

Аннотация

В данной статье представлен процесс создания «Кошелек-трансформера» путем искусного и системного соединения квадратных кусков ткани одинаковой формы по принципу шахматной доски — одного из видов лоскутного шитья, который обычно используют женщины Сурханского оазиса.

THE ART OF PATCHWORK AND AN INNOVATIVE APPROACH TO IT

Abstract

This article presents the process of creating a "Transformer Purse" by skillfully and systematically joining square pieces of fabric of the same shape using the chessboard principle - one of the types of patchwork sewing that is commonly used by women of the Surkhan oasis.

Xalqimiz o'zining boy badiiy merosi, yuksak milliy hunarmandchiligi an'analari bilan, nafaqat, O'rta Osiyoda balki, butun dunyoda o'z o'rniga, o'z usuliga ega mamlakatdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev bejizga quyidagi fikrlarni tilga olmagan: "Bizning havas qilsa arziydigan buyuk tariximiz bor. Havas qilsa arziydigan ulug' ajdodlarimiz bor. Havas qilsa arziydigan beqiyos boylıklarimiz bor. Va men ishonaman, nasib etsa, havas qilsa arziydigan buyuk kelajagimiz, buyuk adabiyotimiz va san'atimiz ham albatta bo'ladi".

Quroqchilik san'ati ham ana shunday xalq amaliy san'ati turlaridan biri hisoblanadi. Quroqchilik qadimiy tarixga va an'anaga ega. O'zbekiston Milliy

Ensiklopediyasi kitobining XI jildida quroq haqida quyidagicha fikr yuritilgan: Quroq-mayda bo'laklardan ulab, to'plab bezak yaratishdir va shu usulda yasalgan bezak buyum ham quroq deb ataladi. Turli rang va shakldagi mayda mato parchalaridan buyum bezak hosil qiladi. Amaliy san'atda keng tarqalgan: ko'rpa, ko'rpacha, choyshab, so'zana, dasturxon, gilam, yostiq jildi, igna qadagich, choynak yopgich va boshqa jihozlar qadimdan shu usulda tayyorlanib, ajoyib san'at namunalari yaratilgan.

Surxon vohasi xotin-qizlari ko'p foydalanadigan quroq turlaridan yana biri-Shaxmat quroqdir. Shaxmat quroq – bir xil shakldagi kvadrat mato parchalarini bir biriga tartib va mahorat bilan birlashtirish natijasida hosil bo'ladigan quroq turi. Albatta, bu quroqda faqat oq va qora ranglardan foydalanilmasada, asos shaxmat taxtasiga qiyoslanadi. Shaxmat quroq nafaqat bizning xalqimizda balki boshqa xalqlarda ham qadimdan mavjud bo'lib, bu quroq turidan foydalanilib dasturxon, ko'rpa, sumka, shuningdek, liboslar ham tikilgan. Bu quroqning tayyorlash jarayoni nisbatan oddiyroq ko'rinsada, aslida alohida mahorat va ziyraklik talab etiladi. Chunki, tayyorlanayotgan ishning muvaffaqiyati ranglarni to'g'ri tanlash va o'z o'rnida foydalanishga bog'liq bo'ladi. Shaxmat quroqda yorqin ranglardan foydalanilishi kishiga quvnoqlik va jo'shqinlik kayfiyatini bersa, neytral ranglarning tanlanishi esa kishiga sokinlik tuyg'usini ulasha oladi.

Quroq tikish san'ati xalqimizning nafaqat estetik did sohibi, balki isrofgarchilikka yo'l qo'ymaydigan, tejamkor va san'atga oshno qalb egasi ekanligidan dalolat beradi. Shuni alohida ta'kidlab o'tish joizki, xalqimiz yaratgan har bir quroq san'ati asari namunalaridagi belgilar, bezaklar va ramzlar so'zlaydi. Chunki, san'at namunalarining hech bir qismi shunchaki emas, ulardagi har bir detal va ko'rinish xalq turmush tarzi, orzu umidlari va an'analarini o'zida aks ettiradi.

Ana shunday misollardan biri ikki xil vazifa bajaruvchi qulay ixcham yengil kamxarj hamyonni taqdim qilmoqchimiz.

Eng muhimi mato qoldiqlari va bitta zamok bo'lsa bo'lgani, qolgani esa qo'l mehnatidir. Bu hamyonni nomini "Transformer xamyon" deb nomladik. Uch santimetr qilib ikki xil matoni uzun qilib qirqib olamiz. So'ng'ra birlashtirib bir xil qilib tikamiz. Tayyor bo'lgan birlashma matoni 3 sm dan qilib o'lchab kesib olamiz. Qirqilgan bo'laklarni o'lchamini to'g'irlab bir biriga birlashtiramiz. Shunda oq qizil rang bir birini takrorlab ketma ket keladi bu esa shashka va shaxmat doskasini eslatadi. 4 oq 4 ta qizil katakchalar hosil qilib, enini, so'ngra esa bo'yini yasaymiz.

1-rasm. Transformer-xamyonning umumiy ko'rinishi
Hosil bo'lgan hamma mato birlashmasini tikib bo'lgach, tagini qattiqroq bo'lishi uchun avval flazilin so'ngra esa hohlagan rangli mato bilan qoplaymiz. Mato chetini chiroyli qilib tekislab, ortiqcha joylarini qirqib tashlaymiz.

2- rasm. Transformer-xamyonning shashka doskasiga aylanishi

Keyingi vazifamiz zamok qo'yishdir. Moshinaning maxsus zamok tikadigan tishidan foydalanib, zamogimizni bir xil qilib tikib olamiz. E'tibor berishimiz kerakki, zamokning oxirgi mahkamlanadigan qismi tikilmay ochiq qolishi kerak. Shunda xamyonni shaxmat doskasi ko'rinishida yoyganimizda tekis yoyiladi. Shashka o'ynashda noqulaylik tug'dirmaydi. Dazmol yordamida orqa tomonidan yaxshilab dazmollash tavsiya etiladi.

Shashka donalarini mato qoldiqlariga mos qilib tayyorlash mumkin.

Avvalo transformer so'ziga bir to'xtalib o'tsak. Transformer so'zi ingliz tilidan olingan bo'lib, turli ma'nolarga ega. Umumiy ma'noda, „Bir narsani o'zgartiruvchi yoki boshqa shaklga aylantiruvchi narsa“, degan ma'noni bildiradi.

Kvadrat shakl va mato qoldiqlaridan ilxomlanib transformer hamyon yaratildi. Hamyonning hech qanday xarajatsiz yasalishi ayni muddao. Biz kundalik hayotimizda juda ko'plab matolar bilan ishlaymiz. Lekin hammamiz ham mato qoldiqlaridan unumli foydalana olmaymiz. Juda ko'plab san'at asarlari nodir qo'l ishlanmalari yaratish imkoniyati bizning e'tiborimizdan chetda qoladi. Kundalik hayotimizda keng qo'llaydigan uy ro'zg'or buyumlarimizdan tortib, mana bunday tarzda yasalgan transformer hamyon ham sizga juda ajoyib daqiqalarni inom etishi mumkin. Bolalarimizni telefon olamidan qutqarib ularni aqliy mehnatga, qolaversa qo'l mehnatiga o'rgatsak nur ustiga a'lo nur bo'ladi. Bemalol biron yaqiningizning yaxshi kunlariga o'z qo'llaringiz bilan tayyorlab sovg'a qilsangiz uni quvontirasiz va o'zingiz ham quvonasiz, chunki qo'l mehnati har doim qadrlanadi.

3-rasm. Transformer-xamyonning shashka donalari

Bu hamyon ikki xil vazifa bajaradi. Juda yengil, ko'chada olib yurishga qulay, bejirim hamyon va shashka doskasi hamdir. Shashka donalari o'quvchilar va yosh bolalar o'ynaydigan rangli yumshoq yengil plastik po'kakdan yasalganligi sababli hech qanday vaznga ega emas. Ko'tarishda noqulaylik tug'dirmaydi.

Plastik po'kakni kerakli shaklda yasab, quritib olsak ayni muddao. Shashka donachalarining bir tomoniga „D” harfini ruchka yordamida yozib qo'yamiz. Matoning rangiga qarab donachalarni hohlagan och to'q ranglardan foydalanib yasasa bo'ladi. Bu shashka matosida oq va qizil rangdan foydalanilgani sababli donalari ham huddi shunday rangda tayyorlandi. Biron donasi yo'qolgan taqdirda ham yana bemalol yasab olsa bo'laveradi. Katta kichikligiga qarab Plastik po'kakdan juda ko'p shashka donasi yasasa bo'ladi. Bolalarimiz bilan birgalikda bemalol o'ynashimiz mumkin.

Quroqchilik haqiqatdan ham bejirim san'at turidir. Mehr berganingiz sayin turli xil g'oyalar kelaveradi. Hamda aytib o'tganimizdek, isrofga yo'l qo'yilmaydi. Bu quroqchilik hunarini har bir ona o'z qiziga o'rgatishi kerak. Hayot davomida albatta asqotadi. Ro'zg'origa foyda keltiradi. Hurmat qozonadi, axir tejamkor kelin kimga ham yoqmaydi. “Epli kelin- sepli kelin”, degan ajoyib bir maqol bor.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi kitobio XI jild. 2020 y.
2. Eshqoraev U.Ch. Chorjeva D.U. Maktab o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari. Jizzax. Ilmiy-nazariy konferensiya. 2022 y.
3. Eshkaraev Ulugbek Chorjevich. Bobolov Nuriddin Tojjiyevich. Methods of intensive development of creative activity of primary school students. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. Vol. 12, May 2022.
4. Eshqoraev U.Ch. Chorjeva D.U. Analysis of the situation in the lesson process. Volume 3, Issue 12 of Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), Dec., 2022.
5. Eshqoraev U.Ch. Davlayeva M.U. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodiy faoliyatga tayyorlash texnologiyasi. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. Toshkent. 4-son. 2022 y.
6. Махмудов Ю. Г.б Эшкараев У.Ч. Инновацион таълим технологияларидан укув жараёнида фойдаланишнинг методик-дидактик асослари. Монография - Т.. “Yangi nashr” nashriyoti, 2019. 196 б.